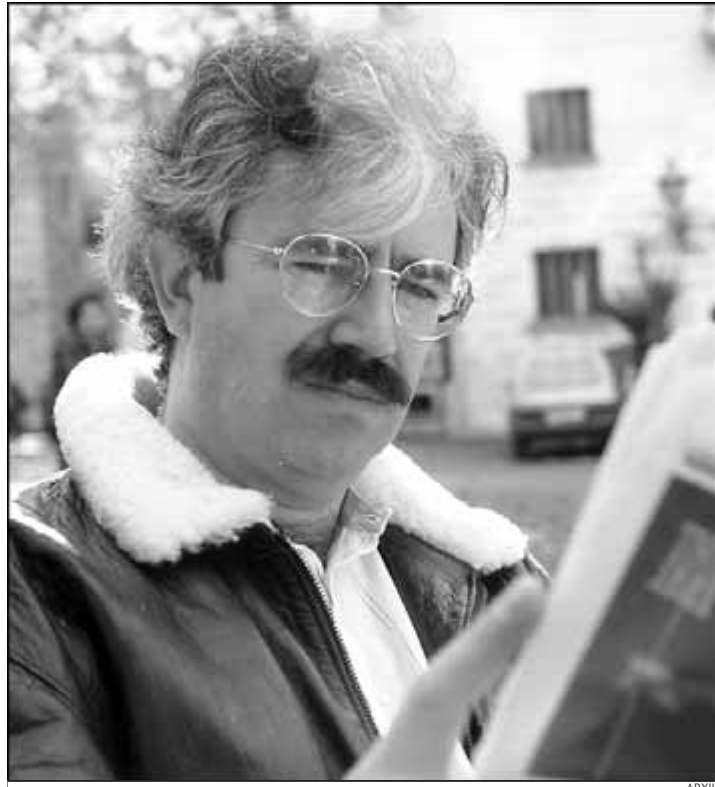

A PROPÒSIT DE L'ÚLTIM POEMARI D'ANTONI CLAPÉS

A pesar de tantes i tantes classificacions literàries com hi ha, a pesar de tota la taxonomia d'estils i de gèneres que es vulgui instituir i de les nombroses famílies generacionals que es vulguin formar per agrupar els autors ben bé com si se'ls volgués aconseguir una rebaixa en els viatges amb tren o la concessió d'alguna ajuda governamental, ben mirat, un text literari només es pot abordar de dues maneres: objectualment o reflexivament, és a dir, tractant-lo com si fos alguna cosa matèrica –i això és característic sobretot de l'anomenada modernitat– o treballant-lo com un dels molts possibles desenvolupaments lingüístics comunicatius, amb les determinades particularitats que es deriven en cada cas concret de la tradició corresponent.

En la primera de les opcions, l'autor agafa la paraula com a material, es refia de la fluència del discurs i de la seva expressivitat, deixa que les paraules parlin per si soles, com si fos un mitjà de si mateix com a altre (*Je c'est autre*), i com a màxim les reconduïx formalment, sovint cap al mer formalisme amb la coartada de l'autonomia mallarmana de les paraules. En aquesta actitud hi ha, com a experiència límit, l'automatisme, amb què l'autor deixa que el discurs el digui, convençut que el control de l'inconscient per la consciència és una traïció a la veritat personal, talment es tingués la dubtosa convicció que la veritat d'un mateix sempre és oculta i la

EL POETA ANTONI CLAPÉS HA PUBLICAT 'DESTRET'

raó no hi té res a dir. L'autor que escull aquest camí, doncs, només seria responsable respecte a la pròpia subjectivitat, en una mena d'objectiva innocència. Remetent-nos als antecedents –Lautrémont, Rimbaud, expressionisme, surrealisme–, massa sovint

tot plegat, ara ja únicament epigonal pel mateix desgast dels motius que hi van donar lloc, acaba en la paradoxa d'una arcàdica "temporada a l'infern". És la tendència de la joventut, la de les paraules encara lliures de conceptes. La impunitat del símptoma enfront del compromís del diagnòstic. O és el patètic pacte fàustic que alguns intenten fer amb el temps.

En la segona de les dues opcions, la voluntat de l'autor és establir una relació dialèctica entre desig i raó, entre pulsio i pensament. És l'asentament conceptual del llenguatge. L'autor, sense abandonar la nietzscheana màscara de l'artisticitat i sense renunciar a l'impuls de la paraula reveladora de la pròpia intimitat, pretén establir amb la seva secreció lingüística una relació de comprensió: pretén comprendre el que diu per dir d'una manera universalitzadora, comprometedora

L'obra de Clapés pertany a la literatura reflexiva, encara que se situa ben lluny d'una reflexió sobre la quotidianitat de l'experiència

amb l'altre i de l'altre. És, doncs, la paraula que, a més de reconèixer el propi jo altre, el propi jo fora de si, reconeix l'altre com a objecte: aquell objecte riquíssim perquè, a més de ser allà, intenta també explicar el seu ser-hi i obliga, doncs, a qui s'hi adreça a tenir-lo en compte no tan sols com a presència, sinó com a voluntat. És el pas que permet descobrir el que és genèric en allò que és específic. Evidentment, en aquesta segona posició, el discurs té en compte la comunicació d'una dicció no únicament expressiva. Per tant, és d'una gran amplitud i acull des de la literatura de l'experiència fins a l'especulació poètica de caràcter filosòfic. Si la primera, l'objectual, era la tendència de ruptura amb la tradició i, com he dit, caracteritzadora de la modernitat, aquesta segona, amb totes les modificacions que la mateixa tradició moderna hi ha incorporat, és la que dona continuïtat, en l'àmbit del text literari, a la voluntat reflexiva del discurs humà a pesar de pèrdues tan cabdals com Déu o la identitat del subjecte. Una voluntat reflexiva no unitiva, sinó contrària a l'única unitat que ens resta: la de la mort, la de l'anul·lació de la identitat en qualsevol dels magmes possibles.

Enmig de l'una i l'altra, tota mena d'hibridacions.

Valgui aquesta introducció per situar l'últim llibre d'Antoni Clapés, *Destret* (Emboscall), però també els dos anteriors, *Llavors abandonaries Greifswald* (Emboscall) i *In nuce* (Proa), i, per extensió, tota la seva obra poètica, en la qual ja de bon començament es manifesta una decisió estilística i temàtica que s'adscriu a l'àmbit del poema com a reflexió, una decisió inicial que es perfila cada cop més i millor i que es densifica en els últims llibres citats de l'autor. "¿Cal dir-lo, el no-res? (Aquest no res que a penes si és.)".

Com acabo de dir, l'obra d'Antoni Clapés pertany plenament a la literatura que he anomenat reflexiva, encara que se situa ben lluny d'una reflexió sobre la quotidianitat de l'experiència. La seva poesia ens condueix al punt més abstret –i més absort– del possible discurs filosòfico-poètic per mitjà de la intuïció instauradora, i fins i tot afir-

maria que és una de les obres poètiques més pures –en el sentit que la puresa té en literatura d'antiretoricisme i de síntesi, de nuesa biogràfica– que s'han fet mai en català, una obra que entronca, empeltant-s'hi des de la mesura dels seus mèrits, amb el tronc configurador de la gran lírica europea que arrenca de Hölderlin i que és hereva de la tendència que culmina tan temàticament com formalment amb un Juan Ramón Jiménez i que es precipita a l'abisme amb Celan.

"Prega Senyor sí pregapregaprega: som a prop / a tocar del teu no-res".

És en aquest a tocar del teu no-res que se situa *Destret*, un títol d'una sola paraula que conté en les seves lletres, com un enigma, el terme *desert*, l'espai real metafísic de molts dels poemes de l'autor.

"Espai deseïtat d'afany, de sofriment: inabastable, aquesta mar d'arena i de vent que travesses –feixuc, lent– i que t'acull en la seva desolada solitud. [...] Infinita repetició d'un mateix, únic paisatge

ARTHUR RIMBAUD FENT LA COMUNIÓ

que no admet comparança. Que ets tu mateix –sense memòria de tu".

Un espai real metafísic en què la presència atuïdora de la llum –paradoxalment– és anul·lació de la vida. Per això, contra la *il·luminació* engegadora de la poesia objectual, que sovint enlluerna els mateixos autors que la intenten, fins al punt que els versos no els deixen veure el poema, Antoni Clapés tria la *reflexió*, una opció que el porta a apartar-se de l'aparent naturalitat tel·lúrica de l'esclat per conduir el discurs líric cap a la màxima abstracció conceptual, que és, en definitiva, un cop engegada la història, l'autèntica realitat humana, per molt que s'hi vulguin oposar els *bons salvatges* de la paraula. ▶▶▶

ZENOBIA CAMPRUBÍ I JUAN RAMÓN JIMÉNEZ EL DIA DEL SEU CASAMENT